

222161

Seria R.

222161

No. 53.

CUNOSTINTE FOLOSITOARE

Seria B.

ȘFATURI PENTRU GOSPODĂRI

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D-LUI PROF. UNIVERSITAR
I. SIMIONESCU

TIFOSUL EXANTEMATIC

DE

Dr. TUDOR DUMITRESCU

MEDIC AL SPITALELOR EFORIEI

Seria B.

CARTEA ROMĂNEASCĂ

No. 53

- No. 1. Cum era omul primitiv de *I. Simionescu*.
 ” 2. Viața omului primitiv de *I. Simionescu*
 ” 3. Gazurile naturale de *I. Simionescu*.
 ” 4. Albinile de *T. A. Bădărău*.
 ” 5. Diabetul, îngrășarea, gălbănirea de *Dr. Căhănescu*.
 ” 6. Raze vizibile și invizibile de *C. V. Gheorghiu*.
 ” 7. Viața microbilor de *Dr. I. Gheorghiu*.
 ” 8. Furnicile de *T. A. Bădărău*.
 ” 9. Viața plantelor de *I. Simionescu*.
 ” 10—11. Pasteur de *C. Moțaș*.
 ” 12. Soarele și luna de *I. Simionescu*.
 ” 13. Telefonie fără fir de *Tr. Lalescu*.
 ” 14. Po umbeii Mesageri de *V. Sadoveanu*.
 ” 15. Planeta Marte de *Ion Pașa*.
 ” 16. Dela Omer la Einstein de *General Sc. Panaitescu*.
 ” 17. Cum vedem de *Dr. I. Glăvan*.
 ” 18. Razele X. de *Al. Cișmăn*.
 ” 19. Omul dela Cucuteni de *I. Simionescu*.
 ” 20. Protozoarele de *I. Lepși*
 ” 21. Fulgerul și trăsnetul de *C. G. Brădeșteanu*.
 ” 22. Nebuloasele gazoase de *M. E. Herovanu*.
 ” 23. Bacteriile Folositoare de *I. Popu-Câmpeanu*.
 ” 24. Scrisori cerești (Meteorite) de *I. Simionescu*.
 ” 25. Din istoricul electricității de *Stel. C. Ionescu*.
 ” 26. Mercur și Venus de *C. Negoiaș*.
 ” 27. Reumatism și arteroscleroza de *Dr. M. Căhănescu*.
 ” 28. Oameni de inițiativă de *Apostol D. Culea*.
 ” 29. Henri Ford de *Ing. N. Ganca*
 ” 30. Musca de *I. Mureșanu*.
 ” 31. Ciupercile de *I. Popu-Câmpeanu*.
 ” 32. Cifrele de *G. M. Lazărescu*.
 ” 33. Animale de demult de *I. Simionescu*
 ” 34. Lămurirea potopului de *I. Simionescu*.
 ” 35. Din viața oamenilor întreprinzători de *Apostol D. Culea*.
 ” 36. Societatea națiunilor de *Artur Gorovei*.
 ” 37. Ficatul și boalele lor de *Dr. M. Căhănescu*.
 ” 38. Electrochimia și Electroiza de *N. N. Botez*.
 ” 39. Noțiuni de electricitate de *Ing. Casetti*.
 ” 40. M. Berthelot de *M. Zupan*.
 ” 41. Izvoare actuale de energie de *E. Severin*

Seria B. „Sfaturi pentru Gospodari”

- No. 1. Ingrijirea păsărilor de *Prof. C. Moțaș*.
 ” 2. Despre tovărășii de *Preot C. Dron*.
 ” 3. Despre scarlatină de *Dr. I. Gheorghiu*.
 ” 4. Livada din sâmburi de *G. Gheorghiu*.
 ” 5. In jurul casei de *M. Lupescu*.
 ” 6. Casa de *I. Simionescu*.
 ” 7. Morcovul și alte legume de *P. Rozic*.

Seria B.

No. 53

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
SFATURI PENTRU GOSPODARI

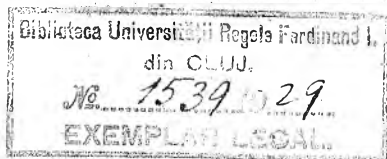
TIPOSUL EXANTEMATIC

DE

Dr. TUDOR DUMITRESCU

Medic al Spitalelor Eforiei

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ” — BUCUREȘTI

34.477.

222161

Unde nu se găsesc

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

în librării, se pot cere de dreptul de la
BCU Cluj / Central University Library Cluj

„CARTEA ROMÂNEASCĂ“

Bulevardul Academiei No. 3, București I.

trimetându-se banii prin mandat poștal și arătându-se numerele dorite din fiecare serie.

Introducere.

Tifosul exantematic este o boală pe care mulți din noi o cunoaștem din timpul războiului, 1916—1918. În adevăr, el a bântuit cu furie putem zice în iarna 1916—1917 în Moldova, atât în armată cât și în populația civilă.

Este ca și lingoarea, ca și scarlatina, pojarul ori anghina difterică, o boală lipicioasă, care în anumite regiuni apare din când în când, nestingându-se niciodată, iar alte-ori apare sub forma de molimă întinsă și mult omorâtoare.

Bolnavul atins de tifos exantematic zace uneori într'o stare de toropeală adâncă (de aci îi vine, dela un cuvânt grecesc, numele de tifos), ceea ce a făcut mult timp să fie luat drept lingoare; iar pe corp apar pete, lucru care de asemenea a dus la asemuirea lui cu pojarul (rujeola, corii).

După diferitele țări, el are diferite numiri, pe care nu le mai înșirăm. Vom aminti numai, că de când se cunoaște rolul păduchelui în răspândirea bolii, Cardaliaguet din Tunisia, în 1909, i-a zis *Mard el Omel*, adică boala păduchelui. În timpul unor molime mari i s'a mai zis uneori și „boala foametei“ ori „boala războiului“.

I.

Istoric și răspândire geografică.

Este una din bolile cele mai vechi ale omenirii, căci cum spun doi învățați francezi, Nicollé și Conseil, o putem recunoaște în cele mai multe epidemii de ciumă din timpurile antichității.

În adevăr înainte de epidemia de ciumă din timpul lui Justinian, în celelalte epidemii nu se poartă nimic de buboane, răni fără de care nu se poate închipui o ciumă adevărată.

Fracastor a fost cel dintâi medic, care a despărțit tifosul exantematic de celelalte molime. El a văzut boala în epidemiile italiene dela începutul veacului al șaisprezecelea și i-a dat numirea latinească de *morbis lenticularis*, adică boala cu pete.

De atunci, dealungul timpului, odată cu războaiele, asediile de cetăți, foametele, expedițiile îndepărtate, descrierile despre tifosul exantematic se înmulțesc.

La începutul veacului trecut, odată cu revoluția franceză și războaiele de sub Napoleon, boala a fost studiată de Rasori, Larrey, când se caută principiile care o produc și o fac să se întindă.

În Anglia și Irlanda au fost epidemii la începutul

secolului trecut, iar la jumătatea lui în Boemia, Silezia, Galiția.

În timpul războaielor Italiei, Crimeei, războiului ruso-turco-român din 1877—1878, războiului balcanic din 1912—1913, deasemenea tifosul exantematic a bântuit. Dar se pare, că el niciodată nu a ajuns furia din timpul marelui război mondial, din 1914—1918, acesta mai ales raportându-ne la noi și la Serbia. În acest timp se părea, că au reînviat vechile epidemii.

Locurile unde a bântuit mai mult a fost Serbia, Galiția, Asia-Mică, Caucazul, România, de asemenea în lagărele de prizonieri din Germania și Austria, ca și în Rusia, unde mai apoi revoluția adusesese cu ea mizeriile războiului civil.

Ca și mai de mult, s'a observat și în acest război, că au suferit mai mult populațiile și armatele unde bântuia foametea și mizeriile sub orice formă. Dar lupta înverșunată a medicilor, care de astădată începuse să cunoască pricinile boalei, a făcut ca prin eforturile de a face să fie respectată igiena alături de combaterea păduchilor, a foamei și a mizeriei, pericolul care creștea să fie încetul cu încetul înlăturat.

Francezii, Englezii și Germanii nu au avut de suferit depe urma tifosului exantematic, pentru că la ei erau răspândite cunoștințele asupra transmiterii boalei, printre soldați și populația civilă și apoi mizeria nu a fost cunoscută la ei ca în Serbia, România ori Rusia.

Tifosul exantematic nu poate fi stins în Africa minoră ca și în Libia.

Aci el își face apariția aproape în toți anii sub chipul de moliște mai mult sau mai puțin întinse

și omorătoare. Focarul lui e în satele din Platourile înalte, de unde este întins în fiecare primăvară prin orașe și în toată țara de nomazii, care coboară la munca câmpului.

De asemenea Asia are focare: China, Indochina, Arabia, Persia.

În noul continent, trebuie să numărăm Mexicul, unde după cum ni se spune numai în orașul Mexico s'au înregistrat în anii 1907—1908 și 1909; 485, 743 și 583 de cazuri mortale. Și Mexicul pare că nu va scăpa curând de aceste epidemii, căci medicii de acolo prin Academia de Medicină din orașul Mexico s'au rostit puțin înainte de marele război contra rolului jucat de păduche în răspândirea boalei. Azi însă desigur, că aceștia sunt de părerea generală.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Răspândiți

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

cea mai ieftină și mai trebuitoare bibliotecă pentru ori ce cărturar, fie de la orașe, fie de la sa'e.

II.

Cauzele tifosului exantematic.

Înainte cu puțină vreme, nimic nu era mai întunecat de cât cunoașterea cauzelor acestei boli.

Azi nimeni nu mai poate susține, ca pe vremea lui Murchison, că tifosul poate veni numai când se găsesc adunate la un loc mizeria, foamea, înghețul în locuințe. Azi, cum au arătat niște cercetători francezi, alături de aceste cauze pe care le putem numi ajutoare, e nevoie de încă două lucruri, anume: omul bolnav de tifos exantematic și păduchele transmițător.

Nimeni nu se gândește să nege rolul jucat de înghețul, lipsă de mâncare, mizerie, căci de fapt aceste condiții ajută la înmulțirea și transmiterea păduchelui pe de o parte, slăbirea organismului pe de alta. Agentul tifosului exantematic, adică microbul lui, cu toate eforturile medicilor și cercetătorilor nu a putut fi descoperit până în prezent. Prowatzek, da Rocha-Lima și alții au găsit în globulele albe ale sângelui celor bolnavi și în celulele intestinului la păduchi, ce fuseseră infectați de la bolnavi de tifos exantematic, niște mici corpi rotunzi ori prelungiți ca niște linii, care au fost considerați ca agent transmițător al bolii și care în amintirea a doi cercetători, care au că-

pătat și care au murit de exantematic, căutând microbul, a fost numit *Rickettsia-Prowatzekii*.

Chiar dacă microbul nu a fost găsit cu siguranță, azi se știe grație experiențelor a doi medici francezi, Nicolle și Conseil, că *agentul care transmite boala, e păduchele de haină sau mai bine zis păduchele de corp*. Nu se știe sigur dacă păduchele de cap, purcii sau ploșnițele pot să întindă și ele tifosul exantematic.

Propagarea (răspândirea) boalei prin mușcătura păduchilor infectați este absolut sigură, căci s'au făcut experiențe cu maimuțe, adică maimuțele sănătoase mușcate de păduchii maimuțelor ori oamenilor bolnavi, s'au îmbolnăvit de tifos exantematic.

Boala a putut fi reprodusă pe cobai (purcei de mare sau de India) și maimuțe, prin injecție de sânge dela exantematici.

În Europa, boala se arată mai ales în clasa săracă, la cerșetori, în azilurile de noapte și hanurile murdare.

Intr'un azil de noapte, e destul ca unul bolnav de tifos exantematic să vie să ceară adăpost pe o noapte, pentru ca păduchii lui (de care de cele mai multe ori vagabondul este plin) să treacă și la alții și de aci să avem un focar de epidemie, dacă nu se iau măsurile cele mai riguroase, cu un ceas mai de vreme.

De pildă, în Africa minoră tifosul bântue printre lucrătorii de aci grămădiți în cafenelele maure și printre nomazii care se molipsesc prin trecerea păduchilor dela unul la altul în popasurile obișnuite ale vagabondărilor lor. Din clasa de sus, sunt atinși pe aceiași scară ca și acești vagabonzi aceia pe care meseria lor îi pune în atingere ne-

mijlocită și îndelungată cu aceștia ori cu hainele și rufele lor: — medici, infirmierii, spălătoresele, hangii, paznicii de închisoare, etc. (Nicolle și Conseil). — Astfel în războiul ruso-turco-român din 1877—1878 au luat tifosul exantematic șapte medici din opt, toate călugărițele cari îngrijeau de bolnavi, 79% din infirmieri.

În timpul nostru când deparazitarea (curățirea de păduchi se făcea cu deamănuntul înainte ca un bolnav să fie primit în spital, molipsirea nu se mai face dela pat la pat, ci mai mult în personalul care se ocupă la poarta spitalului cu primirea, înbăierea, deparazitarea și spălarea rufelor bolnavilor.

Unde sunt păduchi provenind dela bolnavi, acolo este și pericol de molipsire. Astfel Prinzele din orașul Gand (Belgia) citează cazul a 23 lucrători, cari au contractat tifosul reparând niște corturi vechi, cari slujiseră la adăpostirea unor bolnavi de exantematic.

Thoinet vorbește despre un judecător, care luă tifosul, pentru că umblase cu trăsura, care servea la transportul a doi bolnavi.

În aceste cazuri desigur, că rolul păduchelui e pe deplin lămurit. El rămăsese dela bolnavi în foile de cort în primul caz, în pernele trăsurci în al doilea și acum avusese prilejul să muște alte persoane, cari chiar se îmbolnăviră.

Sunt loviți de tifos, fără alegere, atât bărbații cât și femeile. Totuși se pare, că primii sunt mai atinși din cauza felului lor de trai, cari îi expune mai mult la contactul cu alții. Vârsta cea mai atinsă pare a fi între 15—25 ani, din cauza unei expuneri mai mari prin viața petrecută în afara căminului la această vârstă. Totuși să nu se creadă,

că bătrânii și copiii rămân la adăpost de această boală.

După cele observate până acum de învățați, tifosul nu lovește pe cineva decât o singură dată. Astfel rezistența la a căpăta boala a unora e în legătură cu imunitatea (respingerea boalei) căpătată într-o atingere suferită înainte.

Dacă o maimuță a suferit o atingere gravă de tifos într-o experiență a noastră, acea maimuță nu mai poate căpăta boala într-o nouă încercare a noastră de a i-o da. Zicem, că s'a imunizat contra boalei.

Epidemiile și chiar cazurile singuratice se întâlnesc mai ales iarna și primăvara. Cu încetul până la începutul verei ele dispar.

Anotimpul friguros nu lucrează de cât prin aceea că aduce grămădirea la un loc a celor săraci, făcând astfel cu puțință transportarea păduchilor de la unul la altul. Apoi cei săraci își spală mai puțin rufele iarna, purtându-le astfel mai mult.

Cei doi descoperitori ai rolului păduchilor de corp au observat în Tunisia, că cerșetorii de aci au mai puțini păduchi vara decât iarna și primăvara.

III.

Experiențe cu tifosul exantematic.

În 1909, Charles Nicolle reușește să dea boala unei maimuțe (cimpanzeului) prin injecția la aceasta de sânge luat dela un om bolnav de exantematic.

Apoi cu sângele acestui cimpanzeu îmbolnăvit, reușește să dea boala mai departe unui alt neam de maimuțe (macac).

Astfel de încercări s'au mai făcut și de alți cercetători, cu aceleași rezultate. Amintim pe Conseil, Comte și Conor în Tunisia, Ricketts, Wilder, Gavino și Girard în Mexic, Anderson și Goldeberger în orașul New-York în America.

Încercări de infecții dela omul bolnav la omul sănătos nu s'au făcut așa de multe, căci ne închipuim că astfel de încercări cu o boală așa de gravă ar fi pus viața celor infectați în pericol.

Totuși Marzutkowski și-a injectat sânge dela un bolnav de tifos exantematic și a simțit primele semne de boală după 18 zile dela infecție. Alții au avut primele semne la 18—21 zile dela infecție. La cimpanzeu și macac, cum am amintit mai sus, infecția dela bolnav la sănătos a reușit pe deplin, cu singura condiție ca injecția de sânge infectat să se facă în cavitatea peritoneală (golul burții), și în cantitate suficientă (5—10 cgr.).

Timpul care trece dela injecție la primele semne ale boalei este de o săptămână, în mijlociu. In afară de fierbințeală, alte semne sunt : pierderea poftei de mâncare, tristețea, părul ciufulit și ridicat, lăcrămarea și roșeața ochilor, petele de pe corp, câte odată slăbirea.

In cazurile grave, moartea vine în plină fierbințeală, alte ori după ce aceasta a încetat

Sunt și cazuri ușoare, când fierbințeala ține câteva zile, celelalte semne sunt cu totul șterse, apoi totul se liniștește. Alte ori, nici chiar fiebințeala nu apare, totuși imunitatea (ferirea de o nouă boală în viitor) este asigurată.

Afară de maimuțe, am amintit că și cobaiul capătă boala, dar sub o formă mai ușoară. Epurile se potrivește mai bine la infecție.

Șoarecele după injecție nu arată de loc semne de boală, dar sângele lui e otrăvit, căci poate da boala mai departe.

Am spus că microbul n'a fost găsit, dar corpusculele numite Rickettsa-Prowazeckii se găsesc mai ales în globulele albe (leucocite) ale sângelui. In adevăr aceste globule pot duce boala mai departe spre deosebire de globulele roșii, care nu au mare putere în această privință.

Se bănuiește că microbul tifosului exantematic ar fi un microb așa de mic (ca și al pojarului, scarlatinei ori turbării), încât el ar putea trece printr'un filtru (aparat cu care se curăță apa de microbi).

De aceea microbului tifosului exantematic i s'a zis că e un virus filtrant.

Păduchele nu îndată după ce mușcă pe cineva bolnav de tifos exantematic poate transmite prîn o nouă mușcătură boala. Trebuie să treacă 7—10 zile dela prima mușcătură. Nu numai prin mușcă-

tura păduchelui se poate transmite boala, ci și prin excrementele acestuia. Dar tot așa, excrementele nu pot transmite boala de cât a 7—10 zi dela prima mușcătură.

Astfel vom ști, că tifosul exantematic se poate lua și dacă scărpinându-ne, excrementele păduchelui se așează pe micile răni făcute pe pielea corpului.

Sunt medici printre care numărăm pe Ricketts și Wilder, Anderson și Goldberger, care spun că nu numai păduchele de corp (haine) transmite boala, ci și păduchele de cap. Tot acești medici spun, că purecii, ploșnițele ori alte insecte nu pot transmite boala. După ei, excrementele oamenilor bolnavi ori scuipatul acestora nu pot răspândi tifosul exantematic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nu ocolți

Sfaturile și învățăturile

ce se dau prin

CUNȘTIINȚE FOLGȘITARE

— Fiecare cărticică numai 5 Lei. —

IV.

Semnele boalei.

Acestea sunt de mare însemnătate, pentru că dacă medicul ori ceice înconjură pe bolnav cunosc după ele, că cineva e atins de această boală ei vor lua în pripă măsuri pentru îndepărtarea bolnavului de ceilalți ai casei, și vor aviza autoritățile sanitare, pentru ca acestea să cerceteze de unde s'a molipsit bolnavul, înlăturând astfel noi îmbolnăviri, plecate dela acest focar.

Semnele boalei deși sunt multe și schimbătoare, după rezistența mai mare sau mai mică a celui bolnav, după puterea uneori mai mică alteori mai mare a microbului nevăzut al tifosului exantematic, ele totuși au un caracter care le deosibesc de semnele altei boli, cu care le-am putut asemui.

De cele mai multe ori, începutul boalei se face de odată, brusc.

Rar cu o zi două înainte avem oboseală, amețeață, durere de cap, lipsă de poftă de mâncare, dureri în încheeturi. Acest fel de început brusc se deosibește de începutul febrei tifoide (lingoarea) care se face cu încetul. La tifosul exantematic în scurt timp fierbințeala și celelalte semne generale (oboseala, durerile articulare, etc) ajung la gradul lor cel mai înalt.

Timpul care trece dela începutura păduchelui până la cele dintâi semne ale boalei e între 10—14 zile, după unii; două-trei săptămâni după alții.

Inceputul adevărat al boalii e anunțat de cele mai adese ori de un tremurat puternic (frison). Temperatura corpului crește repede și măsurată cu gradul este în prima sau a doua zi de 40—40 și jumătate grade, curând bolnavii se simt oboșiți și abătuți în cei mai înalt grad. Pielea arde și bolnavul simte o sete nepotolită.

Adesea avem o stare de înțepeneală a ceții, cu și dureri puternice de șeale și de încheeturi. Fața bolnavului este roșie și puțin buhăită, ochii lăcrămând și înroșiți se feresc de lumină, limba este uscată și mult încărcată, gâtul până în fundul lui este cuprins de o roșeață închisă, răsuflarea este deasă și grea.

Nu peste mult timp, se adaugă fenomenele nervoase, care sunt semne deosebitoare (caracteristice) pentru tifosul exantematic.

Mai întâi bolnavul nu mai poate dormi. Rămâne zi și noapte într'o stare de toropeală adâncă cu amețeală și durere de cap. Visează mereu tot vise dureroase, care îl fac să uite complect unde se află. Nu arareori are un ușor delir (închipuiri) când înormăe vorbe de cele mai multe ori neînțelese. Dacă îl întrebăm ceva, cu greu se uită la noi și ne răspunde printr'o singură vorbă.

Un alt semn foarte important în tifosul exantematic, semn care face parte din fenomenele nervoase, sunt tresăriturile. Mușchii dela membrele superioare sau inferioare pe alocurea ori limba în totalitate sunt cuprinse de mișcări scurte, un fel de tremurături. E drept că aceste tresărituri se întâlnesc și la alte boli, când ating un grad înaintat,

dar nu sunt în aceeași măsură ca la tifosul exantematic. Spre exemplu, noi le-am văzut într'o pneumonie (aprindere de plămâni) gravă.

Tot dintre fenomenele nervoase, în cazurile grave, fac parte delirurile puternice, care îi fac pe bolnavi să se scoale în mijlocul nopții din pat. Ei încearcă să fugă afară și chiar ar face-o, dacă nu ar fi ținuți cu forța de infirmieri. Cu toții știm, cum în iarna 1916—1917, în Moldova, în spitalele militare unii soldați încercau să fugă în cămașa goală din barăci, ori voiau să se arunce pe fereastră.

Fierbințeala, cum am spus, atinge 40—41 de grade și se ține mereu sus, căci diferența între temperatura de seară și cea de dimineață de abia dacă e de un grad.

Pielea corpului este fierbinte și uscată, pulsul accelerat (bate des) până la 120—130 pe minut. Presiunea arterială (puterea cu care inima împinge sângele în vase-artere) e scăzută mult de altfel ca în toate bulile, care se caracterizează prin fierbințeală.

Turburări din partea stomacului și a intestinului lipsesc de cele mai multe ori. Splina (rânza) se mărește potrivit și este dureroasă, când o apăsăm. În sânge, spre deosebire de ceiace se întâmplă în febra tifoidă (lingoare), numărul globulelor albe se înmulțește.

În a 3—4-a zi, cel mai târziu în a 5—7-a zi a boalei apare erupția (petele) pe piele, fapt căruia tifosul datorește numirea sa de exantematic

Mai întâiu pete mici, care seamănă cu ale lingoarei. Ele apar pe trunchiu, membre, și câteodată pe față. Mai întâiu pe trunchiu. Pe față sunt mai ales pe frunte. Deseori gâtul, ccafa și fața rămân libere de pete. În cel mult 3 zile erupția a a-

juns plinul ei. Intre petcle separate, pielea nu are reori e roșie-roză ori arămie. Petele se pot găsi și pe abdomen. In general ele dispar când întindem pielea între 2 degete. Adeseori petele mici alcătuiesc pete mai mari, care pot ajunge la un diametru de 1—2 cm., adică cât o piesă de doi lei. După câteva zile, aceste pete se învinețesc, devin hemoragice, cum zic medicii. Numai în formele ușoare de tifos petele pălesc, fără ca să mai devină vinete. După ce au apărut și petele, putem spune că boala bate plinul ei. Fenomenele nervoase și celelalte semne sunt mai lămurite ca oricând, dar acum delirul și excitația de cele mai multe ori fac loc unei toropeli adânci. Iată cum descriu cei doi medici francezi, de care am vorbit mai sus, Nicolle și Conseil, înfățișarea tificului la sfârșitul celei dintâi săptămâni. Tificul culcat pe spate, nemșcat și dus, mormăie cuvinte neînțelese. Pleoapele închise, pupilele (punctels negre din partea colorată a ochilor) strâmtate, auzul slăbit, rămâne nepăsător la tot ce iace îl înconjoară și îi trebuie o vorbă puternică sau un strigăt, spre a-l scoate pentru câteva clipe din amorțeala sa. Intâmpinăm mare greutate a-l face să deschidă gura și îi este cu neputință de a sta în șezut în pat sau de a se întoarce, fără să fie ajutat. Câte odată vine un răstimp de delir puternic, ca să turbure această amorțeală, dar bolnavul cade apoi într'o stare de toropeală și mai puternică. Mișcări făcute fără știrea lui, tresărituri ale tendoanelor (părți care leagă mușchii de oase), mișcări prin aer ca într'un vis ale mâinilor, un fel de tremurături scurte în tot corpul însoțesc această stare. Bolnavul lasă să scape udul pe el. Am dat această descriere a bolnavului, pentru că ea se potrivește numai exante-

maticului. Astfel boala va fi mai ușor recunoscută.

A doua săptămână febra nu scade, pulsul e tot accelerat. Ceva mai mult, în această perioadă se adaugă un fapt nou. Zgomotele făcute de inimă se fac surde, ca și când ar veni de departe. În adevăr toxinele (otrăvurile) tifosului exantematic au avut timp să lucreze asupra inimii și deseori bolnavul moare în această săptămână cu semne de slăbire a inimii (miocardită), mai ales dacă a avut-o slăbită dinainte printr'o altă boală sau prin emoții (necazuri) puternice. Să ținem deci minte, că în această săptămână, uneori chiar mai târziu, pericolul cel mare e la inimă. În acest timp adesea petele dispar. În locul lor rămân pete galbene, care dau pielii un aspect marmorat. Câte odată caracterul hemoragic al petelor apare numai la coate ori la genunchi. Aceste pete ale tifosului exantematic se explică, cum vom arăta mai jos, prin faptul că vasele cele mai mici și mai subțiri ale pielii atinse de virusul (otrava) exantematic, care se plimbă prin tot corpul, se rup ușor sau peretele lor se subțiază, lăsând sângele să se reverse în afară lor, sub piele.

Un medic cu numele de Lipschütz a arătat, că dacă facem pe o mică întindere a pielii sgârieturi, astfel ca să nu iasă sânge, peste o zi două se face pe piele, în jurul porțiunii cu sgârieturi, o pată roșie-violetă, de colorație hemoragică.

După ce petele tifosului se trec cu totul, pielea se face puțin târâțioasă, dar acest lucru nu se întâmplă totdeauna.

În cazurile care se vor vindeca, în decursul celei de a doua săptămâni ori mai adesea la sfârșitul ei, fierbințeala începe să scadă treptat ori scade brusc și odată cu ea și celelalte semne merg spre

îmbunătățirea stărei bolnavului. În cazurile nenorocite din potrivă temperatura se ține ridicată, iar celelalte semne, mai ales delirul, se înrăutățesc și mai mult.

Bolnavul ajunge să nu mai poată fi deșteptat și moare prin slăbire din ce în ce mai mare a cordului (inimei), ori prin accentuarea semnelor de par-tea sistemului nervos.

Un miros de putreziciune, pe care unii l-au asemuit cu mirosul de șoarece, se ridică din patul unde zace bolnavul.

Cum am spus, în cazurile ce se vor vindeca îmbunătățirea stărei exantematicului se poate face pe neașteptate. Pulsul se rărește, febra scade.

Această îmbunătățire neașteptată se aseamănă cu cea din pneumonie, care tot așa vine de odată. Tifical ese din starea lui de delir și de toropeală. Un somn liniștit îl cuprinde, însoțit de transpirație (sudori).

Când se deșteaptă, cunoaște pe cei din jurul lui și o stare de fericire pare că se oglindește în ochii lui. Urinele se fac cu abundență și nu rare ori bolnavul cere să mănânce.

Apoi în coalescență (timpul care urmează după boală) starea exantematicului devine din ce în ce mai bună. Deseori el rămâne pentru un timp mai mult sau mai puțin lung cu o stare de somnolență, de lene a inteligenței (a minții) ori de scădere a memoriei.

Recidive, adică întoarceri ale boalei peste puțin timp, nu se fac la tifosul exantematic. Aceste recidive se întâmplă de exemplu la febra recurentă, căreia îi zice recurentă pentru că peste câteva zile dela încetarea ei se întoarce, dar cu mult mai puțină putere de cât prima oară.

Tifosul exantematic durează cu totul 14—15 zile, dar mai bine vom spune, cuprinzând aproape toate cazurile, că mersul său variază între 10 și 22 zile.

Murchison a deosebit 6 perioade și anume: *incubația* (timpul în care boala clocește în organism, fără ca să anunțe prin semne, ori acestea aproape trec nevăgăte în seamă, căci sunt prea ușoare), *invazia*, care se socotește de când semnele boalei apar până la ieșirea petelor, starea de *excitație nervoasă*, *starea tifoidă* (adică de toropeală adâncă), *remisiunea* (mersul spre bine) și în sfârșit *convalescența*.

Cazurile de moarte după unii (Murchison) sunt 1 la 5, după alții (Lyons) 1 la trei. Statisticile (socotelele) lui Nicolle și Conseil arată în Tunisia în 1909, 34 cazuri mortale la sută printre locuitorii de acolo și 25 la sută pentru europenii veniți în Tunisia. În statul Regența din Africa de miază-noapte acești medici arată, că dintre Sârbii hollanvî ospitalizați (internați în spital) mor 5 la sută, iar dintre francezi mor mult mai mulți, unu la trei exantematici.

În general se observă, că rasele băștinașe sunt mai rezistente la boală, Vârsta mai mică sau mai mare are o mare importanță, căci s'a observat, că bătrânii mor mult mai ușor de tifos exantematic.

Acest lucru se explică prin faptul, că la bătrâni inima și sistemul nervos sunt mai slăbite și amintit cum în a doua săptămână otrăvurile tifosului exantematic se fixează pe ea și pe sistemul nervos.

Dar să nu se creadă, că dacă spunem aceasta înșamnă că cei tineri și puternici nu pot muri de tifos. Fiecare din noi știe cum mureau soldați no-

ștri, destul de voinici, în Moldova în timpul războiului 1916—1918.

Vom aminti însă, că aceasta depinde de felul epidemiei și în adevăr că molima din 1916 a fost foarte puternică și foarte omorătoare. Pusă alături de febra tifoidă (lingoarea) tifosul exantematic este mult mai omorător.

Când boala va fi grea, pulsul se iutește dincolo de 120 pe minut, zgomotele inimii se fac surde, bolnavul pierde urina sub el.

Murchison zice, nu fără oarecare dreptate, că cu cât petele de pe corp vor fi mai multe și mai vinete (tifos negru) boala va fi mai gravă.

Cu toate acestea medicul care îngrijește pe bolnav cât și cei din jurul lui nu trebuie să piardă nici odată nădejdea, că bolnavul se va face bine, căci sau văzut cazuri desperate care au mers spre bine.

Tifosul exantematic e o boală unde nu trebuie să ne pronunțăm ușor asupra viitorului bolnavului. Deseori în timpul sau după tifosul exantematic se fac așa numitele complicațiuni (răsunet asupra altor organe din corp). Astfel sunt complicațiunile cu puroiu. Ele pot porni din gură, dacă nu avem grije să curățim dinții, buzele, limba, gâtul bolnavului.

Se pot inflama și de aci să facă puroiu urechea ori o glandă (ghinduri) de sub ureche, numită și glanda parotidă. Deasemenea nu rareori avem abcese (pungi cu puroi) pe membre, ori flegmoane (bube mari care cu timpul puroiază). Acestea din urmă pot distruge mușchi și să meargă până la os.

Deseori se strânge puroiu în cămașa plămânului (pleurezie purulentă) ori se face o distrugere rău mirositoare a plămânului (gangrenă pulmonară).

Aceste din urmă complicații se pot face cu încețui și pe tăcute, fără junghiu, fără tuse, fără greutate în răsuflare. De aci se impune regula, ca medicul să cerceteze des pe bolnav din partea plămânului. O complicație pe care mulți din medici au văzut-o în timpul războiului e așa numitul laringotifos, care constă din inflamația cu puroiu a laringelui, cu distrugere a oaselor și cartilajelor (sgârciurilor) acestuia. Atunci coardele vocii se umflă, fac răni pe ele și aerul nu mai poate să meargă spre plămâni. Laringele e țeava, care duce aerul din gură spre plămân. Pentru că bolnavul să nu moară înăbușit (asfixiat) medicul trebuie să facă de urgență un orificiu la gât, puțin dedesubtul mărunții lui Adam și pe acolo să introducă o canulă curbă, cu ajutorul căreia bolnavul va putea să respire până la vindecare.

Mai amintim gangrena (putrezirea pe viu) a membrilor, lucru la care poate contribui și frigul, cum s'a văzut în războiul Crimeei.

În acest caz frigul e un ajutor. Totuș, mai rar, gangrena membrilor se poate observa și fără frig. Atunci lucrul se explică numai prin turburări din partea vaselor (țevi care conduc sângele prin organism) ori prin tulburări în conducerea sângelui.

Cartea în care Nicolle și Conseil povestesc despre tifos amintește, că Ciprian, episcopul Cartaginei, pomenește și el despre aceste gangrene pe care le văzuse într'o epidemie de exantematic din timpul lui.

Înnoaşterea bolii (diagnosticul).

Câte odată putem să luăm tifosul exantematic drept lingoare, dar aceasta se întâmplă mai greu, dacă observăm cu atenție semnele bolii, semne pe care le-am descris mai sus. Inceputul tifosului de cele mai dese ori se face de odată, printr'un frison, contrar decât la febra tifoidă unde boala se statornicește cu încetul. Apoi fenomenele nervoase (starea de toropeală urmează starea de excitație), sunt mult mai puternice. Petele sunt mult mai puține, mai mici și mai palide la lingoare. La aceasta nu se întâlnesc așa de des dureri în încheeturi și dureri de șale, care duc la oarecare stare de înțepeneală a picioarelor. La începutul febrei tifolde avem constipație (bolnavul nu are scaun) apoi către sfârșitul celei de a doua săptămână, diaree (urdinare) pe când la tifosul exantematic, în mai tot cursul bolii, avem constipație și de aceea trebuie să facem bolnavului clisme (clistir).

În sângele celui bolnav de exantematic, dacă numărăm globulele albe ale sângelui le găsim înmulțite (leucocitoză) pe când la lingoare ele sunt împuținată (leucopenie). Avem apoi felul în care se

face revenirea la sănătate: în cel dintâi aproape deodată, în cea de a doua (lingoare) cu încetul.

Însfârșit în primele zece zile de boală, la lingoare se găsește microbul (baccilul lui Eberth) în sânge.

Îl descoperim prin hemocultură (însămânțarea sângelui pe zeamă de carne). Am înșirat toate aceste deosebiri între tifosul exantematic și febra tifoidă, pentru ca să se vadă, cum am spus mai sus, că nu putem lua unul drept altul de cât dacă nu observăm cu atenție bolnavul.

În cazurile singuratice diagnosticul e mult mai greu de cât în timpul când e moliță. Aceasta cu atât mai mult cu cât în cazurile singuratice de multe ori boala ia un mers neobicinuit, poate ceva mai puțin grav.

Putem să ne înșelăm să luăm tifosul exantematic drept pojar, căci petele, mai ales la început, seamănă cu ale pojarului.

Dacă la un exantematic avem din vreme oarecare înțepenire a cefei putem să greșim și să credem că e o meningită cerebro-spinală (inflamație a cămășei care îmbracă creierul și măduva spinării).

Dar pojarul bântue mai ales printre copii și petele lui apar mai întâi pe față și pe gât, apoi când petele apar, febra scade, iar fenomenele nervoase nu sunt niciodată așa de puternice ca la exantematic.

În meningite avem durere mare de cap, vărsăturile alături de constipație și delirul puternic. Dacă examinăm lichidul care înconjură măduva și creierul vedem că el e turbure nu clar ca apa de stâncă, cum este de obicei. Privind la microscop, acest lichid, găsim în el un microb anumit pe care

îl găsim numai la meningită (meningococul descoperit de Weichselbaum). De cele mai dese ori meningita nu are pete. O altă boală cu care putem să confundăm (să luăm una drept alta) exantematicul este febra recurentă.

Dar am spus mai sus, că această boală, după un prim atac, se întoarce peste șapte opt zile cu mult mai puțină putere de astădată. Apoi în sângele recurenților găsim un microb anumit (spirochetul descoperit Obermeyer) iar splina (rânza) și ficatul mărite mult și dureroase la apăsare.

Greșeala se face mai greu cu frigurile de baltă (paludismul).

Aci splina e mult mai mare, iar în sânge se găsește hematozouarul lui Laveran, pe care îl aduce în sânge țânțarul.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CALENDARUL GOSPODARILOR

PE 1029

**cuprinde tot ce-i trebuie omului ca
să cetească în zile de odihnă.**

Prețul numai 27 Lei.

Cu un calendar de părete pe deasupra

VI.

Cum ne ferim de tifosul exantematic.

Profilaxia (ferirea de boală) are o însemnătate cum nu se poate mai mare în orice boală, mai ales în cele infecțioase. În adevăr e mult mai ușor a te feri de o boală, de cât să te vindeci după ce o capeti.

Apoi profilaxia, dacă e făcută cu bună tactică, din partea medicului și cu bunăvoință și cu supunere la sfaturile acestuia din partea populației, mola este împiedicată în întinderea ei, făcută în cazul tifosului exantematic numai prin păduchi.

E greu în adevăr să urmărești pe cei cu care bolnavul a venit în atingere, mai ales dacă acesta este un vagabond care în drumul lui în fiecare noapte a dormit sub un alt acoperământ. Alteori focarul de propagare se descoperă mai ușor. Astfel într'o mică epidemie întâmplată în București în iarnă și primăvara anului 1922, focarul era la azilul de noapte, loc de adăpost mai ales pentru timpul nopții a o mulțime de vagabonzi și cerșetori. S'au luat aci măsuri grabnice de deparazitare (curățirea de păduchi) a localului, a rufăriei și a corpului celor adăpostiți și astfel cu încetul nu s'a mai ivit noi cazuri de exantematic.

Mai ales când e mola, curățirea celor bănuți

că pot propaga boala și a rufăriei lor, e de mare importanță, pentru că noi știm că păduchele de corp rar părăsește corpul. (mai ales părțile păroase) ori rufele de pe el, pentru a se refugia în cearceafuri, cuverturi ori saltele.

Așa dar, ca regulă generală vom spune, că dacă ne-am mărgini numai la curățirea localului, n'am face decât jumătate de treabă. Trebuie să facem, cum am spus mai sus și curățirea celor care locuiesc sau au locuit localul dovedit, că este un focar de întindere al boalei.

În timp de molimă se vor fierbe rufele și se vor curăți (părțile păroase, rase ori tunse scurt și tot corpul uns cu un amestec de gaz și esență de terpenină) toți cei ce locuiesc în aglomerații (aziluri de noapte, închisori, etc.). Acest lucru îl vom face mai ales la intrarea celor adăpostiți aci. Pe cei bolnavi îl vom separa în saloane ori barăci, orânduindu-le numai pentru ei, cu toate că dacă deparazitarea unui exantematic s'a făcut după toate regulile, pericolul de molipsire al altora nu mai există. Vom îngriji apoi ca vizitatorii din afară să nu aducă ei păduchi în saloanele bolnavilor. Cel mai bun lucru e să nu se admită vizitatori la acest fel de bolnavi. Când e primit un exantematic în spital e regula ca rufele lui vechi să fie luate cu pază și puse imediat la fiert ori la etuvă, iar el să facă baie caldă și cu săpun, apoi să fie ras tuns și uns cu gaz sau olei camforat.

La țară dacă s'a descoperit un exantematic și nu putem să punem lucrurile din pat la etuvă, le vom fierbe și le vom lăsa întinse cu pază la soare mai multe zile.

Prin aceste măsuri pomenite mai sus **Consell** și **Nicolle** au reușit să stârpească oarecum cazu-

rile de îmbolnăvire din orașul Tunis (Africa de Nord), orașul unde înainte tifosul exantematic era atât de incuibat, încât aproape în toți anii erau molime. Cu acest prilej acești doi învățați au arătat într'un chip și mai lămurit, că păduchele este cel care transmite boala.

În 1909 în Tunis au fost 856 de cazuri, — în 1910, 148, — în 1911, 180, — în 1912, 22. — în 1913, 6, — în 1914, 3.

Aceste trei din urmă cazuri au fost aduse din afară. Cifrele date sunt mai vorbitoare de cât orice asupra bunelor rezultate pe care le putem căpăta printr'o profilaxie (luptă contra îmbolnăvirii) dusă cu dibăcie și răbdare. Ceeace a făcut Nicolle și Conseil în Tunis se poate face și la noi, dacă autoritățile sanitare vor lucra cu grije, iar medicii prin viu graiu ori prin scieri, vor căută să arate țaranului nostru inzestrat cu atâta înțelepciune pericolul tifosului exantematic, mai ales în timp de molimă (epidemie).

CEREȚI

CATALOGUL CĂRȚILOR

SCOASE DE

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”

BULEVARDUL ACADEMIEI 3. BUCUREȘTI I.

VII.

Tratamentul.

Iată alt capitol și cel din urmă asupra celor ce aveam să povestim despre exantematic. Am vorbit despre cauzele boalei, despre semnele ei, despre răspândirea prin păduchi, despre cunoașterea și modul cum să ne ferim de boală. Acum vom povesti despre modul cum trebuie să îngrijim bolnavul, când tifosul s'a declarat.

E drept, că această grijă va trebui lăsată pe seama medicului, dar dacă pulicul știe puțin din modul cum acesta trebuie să îngrijească pe bolnav, el se va lămuri și mai mult asupra acestei boli și astfel lupta împotriva ei va fi ușurată cu mult. Fără ascultare și bună voință din partea celor din jurul lui, medicul nu poate lupta.

Un tratament specific al tifosului exantematic cum ar fi de exemplu chinina în paludism, ori mercurul, bismutul sau arsenicul în sifilis, nu există.

De aceea medicul se mărginește să lupte contra simptomelor separate. Astfel am văzut, mai ales la bătrâni ori în formele grele de boală, că organul care are mai mult de suferit e inima (cordul).

Când vom vedea că bătăile acesteia se asigură, vom face injecții de oleu camforat, dela

5—15 cm. cubi zilnic. Tot ca întăritor al inimii vom întrebuința cafeină citrică dela un sfert de gram până la un gram pe zi, ori digitală în infuzie ori sub formă de digitalină (marca franceză „Nativelle“.) 10—15 picături pe zi. (timp de 3—5 zile).

Alt simptom pe care medicul trebuie să-l combată în tifosul exantematic e durerea de cap și starea de toropeală. Contra celei dintâiu e bun piramidonul, (o jumătate de gram până la un gram pe zi). Piramidonul are efect și asupra febrei. Starea de toropeală și de lipsă de putere are stimulantele (acetatul de amoniac, până la patru grame pe zi).

Unii medici punând această stare pe seama localizării virusului (otrăvirii) exantematic asupra capsulelor suprarenale (mici glande așezate deasupra rinichilor) prescriu adrenalina, substanță care a fost găsită în cantități foarte mici în capsulele suprarenale ale omului sănătos.

Delirul și stările de excitație, de furie se combat prin puțină bromură de potasiu (3—5 grame pe zi) morfină (un centigram în injecții sub piele), ori prin băi căldicele, sau cearceafuri ude, la temperatura camerei.

Dacă bolnavul rămâne meru constipat timp de mai multe zile, vom îngriji să-i dăm purgative ușoare ori să-i facem clisme. Putem hrăni într-o măsură oarecare pe bolnav pe cale zisă artificială, prin injecția sub piele de ser artificial, care nu e de cât o soluție sterilizată 7 la mie de clorură de sodiu (sarea de bucătărie). Acest fel de ser ori serul glucozat (cu zahăr), se poate introduce prin injecții sub piele până la 500 grame ori prin clisme (200—300 grame).

Vom îngriji apoi de curățenia gurei și a gâtului.

căci microbii plecați de aci pot provoca, cum am văzut, puroiu în ureche ori în glandele de sub ureche (parotidite).

Unii au încercat, dar fără rezultate sigure, serul de convalescent, adică serul separat din sângele celor de curând vindecați de tifos exantematic. Nicolle și Conseil au încercat și ei acest fel de ser pe un mare număr de holnavi, dar n'au ajuns la rezultatele încurajatoare, publicate de Legrain. În încercările pe care acesta le-a făcut pe 20 de cazuri tratate astfel.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cumpărând 4 cărțuții pe lună (20 lei) din

„Cunoștințe Folositoare”

ajunge fiecare cu vremea să-și facă o bibliotecă de nevoie la orice trebuință.

CUPRINSUL

	Pag.
Introducere	3
Istoric și răspândire geografică	4
Cauzele tifosului exantematic	7
Experiențe cu tifosul exantematic	11
Semnele boalei	14
Cunoașterea bolii (diagnosticul)	23
Cum ne ferim de tifosul exantematic	26
Tratamentul	29

11. Creștera Porcilor de *C. Oescu.*
12. Viermii de mătasă de *T. A. Bădărau.*
13. Oftica sau tuberculoza de *Dr. E. Gheorghiu.*
14. Pelagra de prof. *V. Babeș*
15. Alegerca semințelor de *C. Lăcrișianu*
16. Creșterea păsărilor de prof. *C. Motuș.*
17. Rătăcirile bolșeviste de *Maior I. Mihai.*
18. O stupină dintr'un roi de *N. Nicolaiescu.*
19. Cum se întemeiază o vie de *D. M. Cădere.*
20. Răsadnița și plantele din răsad de *V. Sadoveanu.*
21. Lehuzia de *Dr. E. Gheorghiu.*
22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de *Art. Gorovei.*
23. Cum orbim de *I. Glăvan.*
24. Păstrarea carnei de porc de *G. Gheorghiu.*
25. Calul de prof. *E. Udrișchi.*
26. Doctorul în casă de *Dr. O. Apostol.*
27. Cum trebuie să ne hrănim de *E. Severin.*
28. Lămurirea legii dărilor de *Iuliu Pascu.*
29. Beția de *Dr. Emil Gheorghiu.*
30. Lămurirea Constituției de *Artur Gorovei.*
31. Boale parazitare la animale, care trec la om de *C. I. Ionescu.*
32. Folosințe nesocotite în gospodărie de *I. Simionescu.*
33. Mama și copilul, de *Dr. M. Manicatlade.*
34. Indrumări spre sănătate, de *Dr. I. Bordea.*
35. Despre hrană, de *Dr. I. Bordea.*
36. Omul și societatea de *Al. Giuglea.*
37. Bucătăria sătenței de *Maria Col. Dobrescu.*
38. Șeflea de Zahăr de *C. Lăcrișianu.*
39. Ingrășarea pământului de *I. M. Dobrescu.*
40. Friguri de baltă de *T. Dumitrescu.*
41. Banul de *A. Giuglea.*
42. Sfaturi practice de *Ing. A. Schorr.*
43. Lămurirea Calendarului de *A. Giuglea.*
44. Conjunctivita granuloasă de *Dr. I. Glăvan.*
45. Burueni de leac de *A. Volanschi.*
46. Sfaturi casnice de *Maica Raluca.*
47. Cultura tomatelor de *I. Isvoranu.*
48. Rețete pentru gospodine de *Maica Raluca.*
49. Lingoarea de *T. Dumitrescu.*
50. Blenoragia sau sculamentul de *Dr. N. Ioan.*
51. Practica agricolă de *A. Bejenariu.*
52. Apa de băut de *Dr. I. Bălțeanu.*
53. Tișosul Exantematic de *Dr. Tudor Dumitrescu.*
54. Boalele animalelor de *I. Popu Câmpeanu.*
55. Lucrări din pănușile de porumb de *Titus G. Mincu.*
56. Cartoful de *I. Popu Câmpeanu.*

Șeria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. Ucraina de *G. Năstase.*
2. Cehoslovacia de *I. Simionescu.*
3. Munții Ațusei de *M. David.*
4. Finlanda de *I. Simionescu.*

- No. 5. *Gucovina de I. Simionescu.*
 " 6. *Basarabia de G. Năstase.*
 " 7. *Dobrogea de C. Brătescu.*
 " 8. *În spre polul sud de I. Simionescu*
 " 9. *Olanda de An. D. Culca.*
 " 10. *Viata în adâncul mărilor de C. Motoș.*
 " 11. -12. *A. Șaguna de I. Lupaș.*
 " 13. *Către Everest de I. Simionescu.*
 " 14. *Românii ce peste Nistru de V. Harea.*
 " 15. *Ardeaiul de I. Simionescu.*
 " 16. *Lituania de G. Năstase.*
 " 17. *Câmpia Transilvaniei de Ion Popu-Câmpianu.*
 " 18. *Moldova de I. Simionescu.*
 " 19. *Românii din Ungaria de I. Georgescu.*
 " 20. *Jud. Turda-Arieș de I. Mureșeanu.*
 " 21. *Țara Hațegului de Gavril Todica.*
 " 22. *Sp. C. Haret de I. Simionescu.*
 " 23. *Daneimarca de Magda D. Nicolăescu*
 " 24. *N. Milescu în China de I. Simionescu.*
 " 25. *Cetățile molcovenăști de pe Nistru de Apostol C. Culea.*
 " 26. *Românii din Bulgaria de Em. Bucuța.*
 " 27. *Valea Jiului din Ardeal de P. Flossu Longin.*
 " 28. *Țara Bârsei de G. Orghidan.*
 " 29. *Vechiul ținut al Sucevei de V. Ciurea.*
 " 30. *Macedo-Românii de Tache Papahagi.*
 " 31. *Românii din Banatul Jugoslav de Pr. Bizerea.*
 " 32. *Coasta de Azur de I. Simionescu.*
 " 33. *Elveția de Traian G. Zaharia.*
 " 34. *Maramureșul de Gh. Vornicul.*
 " 35. *Austria de I. Simionescu.*
 " 36. *Belgia de Traian Gh. Zaharia.*

Seria D. „Știință aplicată“

- No. 1. *Fabricarea săpunului de A. Schorr.*
 " 2. *Motorul Diesel de Ing. Casetti.*
 " 3. *Industria Parfumuării de E. Severin*
 " 4. - 5. *Aerial lichid de Ilie Matei.*
 " 6. *Industria Azotului de L. Caton.*
 " 7. - 9. *Locomotiva de Ing. Casetti.*
 " 10. *Aeroplanul de Dr. V. Anastasiu.*
 " 11. *Baloane și Dirijabile de C. Mihăilescu.*
 " 12. *Betonul armat de Ing. N. Ganea.*
 " 13. *Gări și trenuri de G. Șadbei.*
 " 14. *Instalarea unei sonerii electrice de Stel. C. Ionescu.*
 " 15. *Aparat de Radiofonie de Lt. M. Zapan.*
 " 16. *Tiparul de V. Romanescu*
 " 17. *Ce se scoate din cărbuni de C. V. Gheorghiu.*
 " 18. *Industria materiilor colorante de G. A. Florba*
 " 19. *Fotografia de Locot. M. Zapan.*
 " 20. *Industria Zahărului de G. I. Baboianu.*
 " 21. *Șase montaje de radio de Locot. M. Zapan.*
 " 22. *Cinematografia de Locot. M. Zapan.*